

Joanna Schodzińska

"Biuletyn Historyczny Lęborskiego
Bractwa Historycznego i Muzeum w
Lęborku", Nr 21, 2003 : [recenzja]

Acta Cassubiana 5, 267-269

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

„BIULETYN HISTORYCZNY LĘBORSKIEGO BRACTWA HISTORYCZNEGO I MUZEUM W LĘBORKU”, 2003, NR 21, SS. 114, ILUSTR.

Lęborskie Bractwo Historyczne i Muzeum w Lęborku od 1996 roku wydają „Biuletyny Historyczne”. Początkowo popularne teksty autorstwa hobbystów z czasem przekształciły się w publikacje o charakterze popularnonaukowym oraz profesjonalne teksty uznanych historyków, archeologów czy historyków architektury. Publikowane prace dotyczą tematycznie przeszłości i teraźniejszości Ziemi Lęborskiej. Podzielone są tematycznie na: artykuły, materiały źródłowe, szkice biograficzne, recenzje i sprawozdania¹. Wśród wydanych biuletynów znajdują się także numery specjalne – materiały z konferencji naukowych organizowanych przez Muzeum czy numery tematyczne – związanych z danym miastem, gminą czy wydarzeniem (np. marszem śmierci więźniów Stutthofu).

Dwudziesty pierwszy już numer „Biuletynu”, który w założeniu jest kwartalnikiem, to pokłosie konferencji naukowej „Ziemia Lęborska w wiekach średnich”, która odbyła się w lęborskim muzeum 26 września 2002 r.

Tematyka konferencji wynikała pośrednio z pytań i problemów, jakie pojawiły się w związku z badaniami prowadzonymi przez kilka miesięcy 2001 r. przy kościele św. Jakuba w Lęborku. Stąd też konferencję, a więc i „Biuletyn”, otwiera materiał Agnieszki Krzysiak z Muzeum w Lęborku przedstawiający sprawozdanie z badań archeologicznych przy wspomnianym kościele. Artykuł zawiera zarówno opis prowadzenia badań, jak i charakterystykę i analizę pozyskanego materiału ruchomego. Tekst wzbogacono kolorowymi ilustracjami dokumentującymi prowadzone prace.

Z przeszłością i obecnym wyglądem opisywanej świątyni związane są także kolejne 3 artykuły. Pierwszy, autorstwa Aleksandra Piwka z Politechniki Gdańskiej, opisuje kościelne przekrycia na tle ogólnego przekroju budowli. Omawiane sklepienia autor zilustrował rysunkami i zdjęciami fragmentów mурowanych i drewnianych konstrukcji kościoła.

Drugi ze wspomnianych artykułów dotyczy z kolei wyposażenia ruchomego, a konkretnie gotyckich świeczników. Autor – Krzysztof Kowalski (Uniwersytet

¹ Numer 18 zawiera indeks zawartości za lata 1996-2000.

Gdański) – wyszedł w swym opisie od sporządzonej przez niemieckiego uczonego Hugona Lemckego w 1911 r. inwentaryzacji kościołów Ziemi Łęborskiej. Idąc śladem Lemckego, Kowalski weryfikuje stan obecny wyposażenia, porównując często obecny wygląd świątyni i jej wyposażenia ze stanem z początku wieku. Wyjściem do tych porównań były także dla niego zachowane w zbiorach Muzeum Narodowego w Szczecinie fotografie wnętrza świątyni z lat 30. XX w. Swój wywód podsumowuje Kowalski stwierdzeniem, że wiele elementów wyposażenia kościelnego zostało rozproszonych. Nastąpiło to najpewniej podczas ostatnich miesięcy II wojny światowej i w latach bezpośrednio po jej zakończeniu.

Z kolei Borys Paszkiewicz (Uniwersytet Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie) przedstawił najnowsze ustalenia dotyczące znalezionych w otoczeniu kościoła monet². Artykuł ten jest niezwykle ciekawy ze względu na wnioski, jakie na podstawie znalezionych monet wysnuł autor. Wystarczy tu przytoczyć chociażby jeden z nich, a mianowicie tezę dotyczącą okoliczności lokacji miasta. Paszkiewicz stwierdza bowiem, iż pozyskany materiał numizmatyczny wskazuje, że Łębork nie jest miastem lokowanym na surowym korzeniu, ale że istniała tu przed lokacją osada i to znaczna, bo posiadająca nawet własną świątynię. Podobnie jak inne teorie autora dotyczące początków miasta tak i ta godna jest dyskusji. Jej wyniki mogą w znaczący sposób zmienić nasze pojęcie o wczesnośredniowiecznym Łęborku.

Kolejne artykuły dotyczą już szerzej zakrojonej tematyki niż sam kościół św. Jakuba, a mianowicie średniowiecznych dziejów miasta, a także całej Ziemi Łęborskiej, a konkretnie kasztelani białogardzkiej i jej XIII-wiecznego władcy – Racibora.

Historię księstwa białogardzkiego przybliży czytelnikowi Marek Smoliński (Uniwersytet Gdański). W oparciu o najnowsze ustalenia wyprowadza on ramy chronologiczne samodzielnego funkcjonowania księstwa białogardzkiego oraz stopnia jego zależności od ośrodka gdańskiego. Smoliński pokusił się też o odtworzenie granic księstwa. Inne elementy jego szkicu stanowią opisy sieci osadniczej, szlaków komunikacyjnych, rozwoju gospodarczego. Rzeczowemu i interesującemu artykułowi brak jednak uzupełnienia, jakim bez wątpienia powinna być mapa nakładających się na obszarze kasztelani białogardzkiej granic kościelnych, krzyżackich czy książęcych. Omawiając je, autor często przywołuje bowiem konkretne miejscowości, zbiorniki wodne czy naturalne linie graniczne i w tym przypadku mapa ułatwiłaby czytelnikowi w znaczący sposób ich lokalizację.

Z księstwem białogardzkim związany był też bohater następnego artykułu autorstwa Błażeja Śliwińskiego (Uniwersytet Gdański) – książę białogardzki Raci-

Artykuł jest kontynuacją publikacji *Monety znalezione wokół św. Jakuba w Łęborku – i co z nich wynika*, „Biuletyn Historyczny Łęborskiego Bractwa Historycznego i Muzeum w Łęborku”, 2002, nr 20, s. 5-13.

bor. Śliwiński próbuje uporządkować fakty z jego biografii, spośród których wiele należy do dyskusyjnych, poczynając od daty jego urodzin po miejsce i datę jego śmierci. Autor sprawnie porusza się wśród nagminnie fałszowanych w średniowieczu dokumentów, ustalając najbardziej prawdopodobny przebieg wydarzeń. Śliwiński skupia się przede wszystkim na sporze Racibora ze starszym bratem Świętopelkiem i konsekwencjach walki między braćmi dla samego Racibora i posiadanej przez niego Białogardy. W zakończeniu Śliwiński nawiązał do dyskusji dotyczącej lokacji miasta przez Mściwoja II w 1285 r., udowadniając, iż jest to teza błędna. Głos Śliwińskiego, podobnie jak wywody Paszkiewicza, dostarcza nowych, niezwykle interesujących informacji, które w znaczący sposób mogą podważyć dotychczasowe ustalenia badaczy, nie mówiąc o samych lęborchanach, którzy być może będą po raz drugi obchodzić 700-lecie założenia miasta (pierwsze w 1982 r, drugie – być może to właściwe – dopiero w 2041 r.).

Biuletyn zawiera jeszcze jeden artykuł będący przeglądem przechowywanych w Archiwum Państwowym w Gdańsku dokumentów dotyczących średniowiecznych dziejów Lęborka i Ziemi Lęborskiej. Beata Mozejko (Uniwersytet Gdański) omawia w nim zarówno publikowane, jak i niepublikowane listy i akta z gdańskiego Archiwum, zwracając uwagę na szerokie możliwości ich wykorzystania. Zauważa jednocześnie, że jej uwagi mają charakter wstępny i do pełnego rozpoznania zasobów gdańskich w kierunku średniowiecznych dziejów Lęborka jeszcze daleka droga.

Niewątpliwie omawiany „Biuletyn” jest wartościowym uzupełnieniem dość skromnej nadal historiografii Lęborka i Ziemi Lęborskiej. Ich dzieje nadal czekają na rzetelną monografię, gdyż wydana w 1982 r. pozycja *Dzieje Lęborka*³ w wielu miejscach jest już nieaktualna, a w wielu innych wymaga znacznych uzupełnień.

³ *Dzieje Lęborka*, pod red. J. Lindmaiera i T. Machury, Poznań 1982.